Strategi for spesielle tilskot i jordbrukets kulturlandskap (SMIL)

2022 – 2025

for Sauda kommune

Foto: Per Inge Fjellheim/ Sauda kommune

Utarbeidd av Sauda kommune

Vedteke i formannskapet 17.11.2021

Innhold

Bakgrunn ... 3

Overordna føringar ... 3

Regelverk ... 3

Prosessen ... 3

Fakta om jordbruket, kulturlandskapet og vassførekomstar i kommunen ... 3

Kort om landbruket i Sauda ... 3

Kort om vassforekomstar i Sauda ... 4

Kort om kulturlandskapet i Sauda ... 4

Mål og tiltak for kulturlandskapet og vassførekomstar ... 5

Lokale fristar for søking og kommunal sakshandsaming ... 5

Tilskotssatsar ... 6

Krav til søknad ... 7

Bakgrunn

Hovudformålet med denne strategien er å stimulere aktive landbruksføretak som søkjar om produksjonstilskot og avløysartilskot til ein ekstra innsats ut over den daglege drifta på tiltak innan kulturlandskap og ureining. Gjennom denne SMIL-strategien vil kommunen i samarbeid med faglag i landbruket, være med på å ta vare på landbrukets kulturlandskap i tråd med nasjonale og regionale føringar for landbrukspolitikken. Ivaretaking av kultur-landskapet ut over normal landbruksproduksjon etter naturmangfaldlova og å redusere ureining etter vassforskrifta er framheva som sentrale satsingsområde.

Overordna føringar

Følgjande styringsdokument kan liggja til grunn for arbeidet og prioriteringane:

- Kommuneplan for Sauda kommune, 2019-2031
- Kulturminneplan for Sauda kommune 2017
- Regionalplan for landbruket i Rogaland
- Regional plan og regionalt tiltaksprogram for vannforvaltning i Vannregion Rogaland
- Meld. St. 9 Landbruks- og matpolitikken
- Nasjonalt miljøprogram
- FN s bærekraftsmål

Regelverk

Utarbeiding av tiltaksstrategien og og bruken av ulike tilskotsordningar er heimla i «*Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket*» § 1 og § 8.

Kommunen har rettleiings- og tilretteleggingsansvar og er vedtaksmyndigheit for alle søknadar på SMIL-tilskot. Statsforvaltaren har mellom anna ansvar for å legge til rette for at kommunane har gode rutinar i si sakshandsaming, handsamer søknadar om dispensasjon og er klageinstans på kommunale vedtak.

Prosessen

Administrasjonen i Sauda kommune har utarbeida forslag til ny strategi ettersom tidlegare strategi er utdatert. Denne strategien er sendt på høyring til Sauda bondelag, Sauda og Suldal Skogeigarlag og Statsforvaltar den 25.08.2021 med høyringsfrist 01.10.2021.

Strategien skal vidare handsamast av formannskapet. Strategien har ei tidsramme på 4 år.

Den 4-årige tiltaksstrategien er behandla politisk i kommunen den 17.11.2021.

Fakta om jordbruket, kulturlandskapet og vassførekomstar i kommunen

Kort om landbruket i Sauda

Tal føretak som søkjer produksjonstilskot ligg på om lag 60 pr. år.

Hovudproduksjon består av: Sau, storfe, mjølkeproduksjon og ammekyr. Ein har produksjon av egg, gris og frukt.

Det som særpregar landbruket i Sauda er tilgang til og nærleik til hei og utmarksbeite, noko som og gjenspeilar seg i den store overvekta av sauedrift.

Tal på mjølkebesetningar har gått ned i frå 6 i 2008 til 2 i 2020. Det er også ein reduksjon i øvrig storfe. Slaktegrisbesetningane har dei siste åra blitt redusert i frå 9 til 5. Sau er realtivt stabilt, men mange har gått over til utegangarsau. Dette er eit utviklingstrekk som er positivt for kulturlandskapet.

Arealet fordelar seg slik: 3573 da fulldyrka (0,7 %), 477 overflatedyrka (0,1 %), 4433 da innmarksbeite (0,8 %), 113725 da skog (20,8&), bygning/samferdsel 4548 da (0,8 %), anna markslag 291 108 (53,3), ikkje kartlagt 128 681 (23,5 %).

Utfordringa ligg i å stimulere og bidra til fortsatt drift av alle gardsbruk for slik å hindra gjengroing av både innmarks- og utmarksareal samt hindre forfall av stølsområde og eldre bygg som ikkje lenger er ein del av den aktive drifta på gardane.

Kort om vassforekomstar i Sauda

Sauda kommune er ein del av Ryfylke vassområde. Her jobbar kommunane og regionale sektormyndigheitar med tiltaksgjennomføring, overvaking og samarbeidsprosjekt. Føremålet er å betre vassmiljøet. Vann-nett (www.vann-nett.no) er kunnskapsbasen. Her finn ein blant anna informasjon om miljøtilstand, påverknad, gjennomførte tiltak og miljømål for alle vassførekomstar.

Generelt er det lite påverknad frå landbruksureining i Sauda. Kartlegging av vatn og vassdrag syner i grove trekk at Sauda har god kvalitet på vassdraga. Nordelva, Svandalselva og bekken på Austarheim er registrert med moderat tilstand, men berre dei to førstnemnde er basert på nærare undersøkingar. Bekken innover Birkeland er registeret med god tilstand, men er på vippepunktet til moderat. Fleire stader er bekkar lagt i røyr eller kanalisert slik at det biologiske mangfaldet er redusert. Kantvegetasjon manglar fleire stadar.

Ureiningstiltak med direkte innverknad på vassførekomstane med for dårleg økologisk tilstand bør prioriterast før dei med god tilstand. Tiltak for å auke biologisk mangfald bør prioriterast.

Kort om kulturlandskapet i Sauda

I Sauda har det opp gjennom tidene vore omfattande bruk av utmark til jordbruk, skogbruk, låglandsbeite, stølsbruk og fjellbeite- noko som har gjort det meste av areala meir eller mindre kulturpåverka. Graden av påverknad varierar mykje , frå reine gras eller gran område til fjellområde der sauebeite fører til endringar i vegetasjonen som kan vere vanskelege å sjå.

Nokre typar kulturlandskap vert drivne og halde i hevd no som før, medan andre er tatt ut av bruk og er i varierande grad på veg tilbake til naturskog.

Kulturlandskapet i Sauda er under press frå hyttebygging, tilgroing og forfall av kulturminne. Dette har negative konsekvensar for det biologiske mangfaldet og det historiske kulturlandskapet. Ein må difor vere bevisst i forvaltninga av desse ressursane slik at ein bidreg til berekraftig utvikling.

Mål og tiltak for kulturlandskapet og vassførekomstar

Det kan gjevast tilskot til kulturlandskapstiltak som ved skjøtsel, vedlikehald og istandsetjing tek vare på natur- og kulturminne verdiar i jordbrukets kulturlandskap. Her følgjer nokre aktuelle tiltak:

1. Biologisk mangfald.
   Bevare livskraftig bestand og leveområde for sjøaure, tilskotsgrunnlag 80%. Etablering og stell av kantsoner langs åker, stiar og vassdrag, samt gjenopning av bekker, tilskotsgrunnlag 80%. Oppfølging av vassforskrifta, miljøutfordringar i aktuelle vassdrag med tiltaksplan , tilskottsgrunnlag 80%.

2. Hindre spreiing av ugras frå område som ikkje er i drift (langs kommunale, fylkes og private vegar, steintippar, m.m), og som er problemområde for andre område som er i drift (gjeld ikkje nedsprøyting av anna kulturmark). For område som ikkje er i drift, men som har stor kulturlandskapsverdi kan ein søkje om å fjerne ugras. Tilskotsgrunnlag 80%.

3. Tilskot til fjerning av arter som er svartelista (Me nyttar artsdatabanken si opplisting frå hefte «Fremmede arter i Norge»). Tilskot maksimalt 80 %.

4. Bevara freda og verneverdige bygningar.
   Stimulering til bruk av gamle og bevaringsverdige bygningar i jordbruket. Bygningar med høg verneverdi (SEFRAK A og B), tilskotsgrunnlag maksimalt 35 %. Ta vare på bygningar med lokalt særpreg som ikkje gjev grunnlag for inntekt på garden som naust, skogskoier, mjølkekrakkar, kvernhus, buplassar, steingardar, gilar, hustufter, ruinar og andre bevaringsverdige kulturminne. Tilskotsgrunnlag maksimalt 70 %.

5. Friluftsliv.
   Sauda kommune er ein stor hytte kommune med mange tilreisande som bruker utmarka og fjellområda mykje. Difor har ein i strategien eit tilskotsgrunnlag på maksimalt 50% retta mot friluftsliv.

6. Avrenning til vatn
   Ein har eit tilskotsgrunnlag på max 70 % på tiltak retta mot avrenning til vatn.

7. Utslipp til luft og plantevern har begge eit tilskotsgrunnlag på 70%.

Lokale fristar for søking og kommunal sakshandsaming

Kommunen har tidlegare handsama SMIL- søknadar heile året. No ved denne revideringa av strategien vert det innført to tidsfristar med tanke på meir målretta bruk av SMIL- midlane. Desse to tidsfristane vert 1. mai og 1. oktober.

Vedtak etter SMIL- forskrifta vert fatta administrativt av tilsette på landbrukskontoret.

Tilskotssatsar

Skal ligge til grunn for utmåling av tilskot og ved ev. klage på tilskotssats må Statsforvaltaren rette seg etter dei kommunale tilskotssatsane.

Prioritet: skala frå 0 til 10 (0 har lågaste prioritet og lågast tilskotssats).**Tilskotssats:** høgaste tilskotssats som kommunen kan løyve, og må stå i forhold til prioritet.

	Miljøtema	Prioritet	Tilskotssats-inntil...
Kulturlandskap	Verdifull innmark	9	70%
	Verdifull utmark	9	70%
	Andre tiltak KLSK	8	70%
Biologisk mangfold	Hule eiker	10	80%
	Slåttemark/slåttemyr	10	80%
	Kystlynghei-ikkje relevant	0	0
	Trua naturtyper	10	80%
	Biologisk verdifulle areal	10	80%
	Fjerne fremmede arter	10	80%
	Andre tiltak BM	10	80%
Kulturminne/ kulturmiljø	Automatisk freda	9	35%
	Verneverdige bygg	9	35%
	Steingjerder ol.	9	70%
	Andre tiltak KM	7	70%
Friluftsliv	Turstier	9	50%
	Andre tiltak F	9	50%
Avrenning til vann	Hydrotekniske anlegg	7	70%
	Åpne lukka bekker	7	70%
	Erosjonssikring	9	70%
	Vegetasjon/kantsone vassdrag	10	70%
	Mot flom langs vassdrag	9	70%
	Fangdammer – etablering- lite aktuelt	0	0
	Fangdammer – vedlikehold- lite aktuelt	0	0
	Avrenning veksthus- lite aktuelt	0	0
	Omlegge erosjonsutsatt areal	7	70%
	Miljøplantinger	9	70%
	Andre tiltak vann	8	70%
Utslipp til luft	Tak gjødsellager	9	70%
	Andre tiltak utslipp	8	70%
Plantevern	Biobed – lite aktuelt	0	0
	Andre tiltak PVM	8	70%

Krav til søknad

Tiltaka som vert søkte om skal ikkje vere påbegynt.

Søknader skal sendast inn digitalt med innlogging via ID-porten/Altinn.

Som vedlegg til søknad skal ein leggje ved kart og foto av dagens situasjon, evt. gamle foto som syner korleis det såg ut før behov for tiltak, teikning og/ eller skildring av plan for arbeidet samt eit kostnadsoverslag. Kostnadsoverslaget skal vere basert på innhenta tilbod eller standard prisar. Det vert berre gitt tilskott til kostnadar eks. moms.